

means that helps to achieve maximum effect on the recipient as well as to establish the invariant of the intonation model of utterances expressing surprise and its variable modifications.

The correlation of the intonation components and parts of the intonation contour is able to provide an adequate description of positive, negative, indefinite and complex emotions. Utterances expressing surprise of different kinds are characterized by the variability of a pitch-tone level, tempo, timbre, rhythm, each of which carries certain semantic meaning. At the same time, the type of a nuclear tone, scale, pre-scale, core elements of the melodic contour, interacting with the components of intonation define the modal meaning of an utterance.

To determine the common and distinct perceptual prosodic characteristics of utterances expressing surprise, as the most frequent emotional speech units of business and cultural communication, with a view to define the prosodic model of the utterances explored, the auditory and acoustic analyses were performed.

The perceptive and acoustic analyses comparison allowed us to formulate the general structure of the intonation patterns of utterances expressing surprise. It is concluded that the leading prosodic means, which differentiate the types of utterances expressing surprise, should include: the tone level of the beginning of the syntagm, the tone of the first stressed syllable, the configuration of the terminal tone and its range, the rate of pitch frequency change in the terminal rhythm group, the frequency range of the intonation group, the tone intervals on the pre-scale, scale, nuclear tone as well as tempo and timbre.

Linguistic interpretation of the results of the perceptual and acoustic analyses allows us to consider the established intonation features sufficiently complete to describe their prosodic model and define them as appropriate for the use in teaching proper intonation of the English emotional utterances.

The achieved data can be used in teaching students the most common intonation patterns of emotional utterances and to make them realize semantic variabilities of utterances expressing surprise.

Key words: *emotive, melody, temporal characteristics, pitch frequency (p.fr), scale, nuclear tone.*

УДК 811.161.2'374

Ю. О. Калимон

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ОНОМАСТИКОНУ НОВЕЛ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

У статті на матеріалі корпусу прижиттєвих новел Василя Стефаника проаналізовано їх онімне різноманіття, запропоновано спосіб лексикографічного опису онімних одиниць різних типів, представлено взаємозв'язок онімної номінації та зображуваного персонажа твору.

Ключові слова: *онім, поетонім, словникова стаття, лексикографія, письменницька онімографія.*

DOI 10.34079/2226-3055-2021-14-24-89-95

Постановка проблеми. Вивчення вживання онімів у художніх творах вітчизняними вченими активно розпочалося наприкінці минулого століття.

Представники українських наукових ономастичних шкіл – Одеської (В. Калінкін), Донецької (О. Карпенко, Ю. Карпенко), Ужгородської (Л. Белей) – присвятили свої праці саме цьому напрямку ономастики (Янчура, 2018, с. 48–49). Львівська ономастична школа, у працях С. Бук, Г. Бучко, І. Ковалика, О. Сколоздри-Шепітко, також заторкує проблеми вивчення літературно-художньої ономастики, передовсім як галузь франкознавства (Бук, 2012; Купчинська, 2019, с. 11, 18, 20). **Мета статті** – проаналізувати текстовий корпус прижиттєвих новел В. Стефаніка для виокремлення та класифікації онімної лексики, її кількісних характеристик, запропонувати лексикографічний опис онімних одиниць. **Актуальність** дослідження визначається необхідністю детального аналізу літературно-художньої ономастики новел В. Стефаніка як однієї зі складників словника мови новел автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з О. Карпенко використання того чи іншого оніма має прагматичну скерованість, «автор добирає їх до створюваних образів і прагне гармонії між образом та його іменуванням», додатково вирішальним чинниками виступають жанр, тематика твору та індивідуально-авторські смаки автора (Карпенко, 2000, с. 68). Цим обумовлено велику кількість розвідок у сучасній ономастиці, в яких активно потрактовують оніми як складник авторського стилю та ідіолекту. Фіксація онімної лексики у словниках мови письменників дає змогу додатково проаналізувати персонажів певного твору та вмотивованість їхньої номінації, на що вказують напрацювання на матеріалі творчості українських письменників та поетів (Ільченко та Ісачук, 2019; Ковалик, 2008; Олексенко, 2011, с. 322–323; Сколоздра-Шепітко, 2019). Новели В. Стефаніка ставали об'єктом численних розвідок, проте онімна лексика, зокрема принципи її лексикографування, ще не досліджена у повному обсязі (Данчевська, 2013; Ковалик, 2008).

Виклад основного матеріалу. Належить окреслити відмінність між онімною лексикою мови та літературного твору. Услід за В. Калінкіним розмежуємо ці явища та власне онімами вважатимемо лексеми, які номінують особу чи об'єкт, який існує або існував в реальному світі, а поетонімом – позначатимемо вигадану особу чи об'єкт, які «існують» лише в просторі літературного твору (Калінкін, 2016, с. 244–245).

Отже, залежно від того, які саме власні назви – оніми чи поетоніми – стали предметом інтересу лексикографа, можна виокремити такі типи словників, присвячені їх опису:

1. Словники власних імен, що функціонують в загальномовному ономастиконі: імен, реальних топонімів, гідронімів, космонімів тощо. До області онімної лексикографії також можна зарахувати словники, створені на матеріалі древніх пам'яток писемності, літописів. Специфіка таких словників в тому, що в залежності від жанру та особливостей досліджуваних текстів представлені в них власні імена можуть відсилати як до реальних, так і до вигаданих об'єктів.

2. Словники онімної лексики авторських текстів. Теорія та практика створення подібних словників можна назвати письменницькою онімографією. Залежно від характеру досліджуваних текстів об'єктом авторської онімографії можуть бути як оніми, так і поетоніми. Адже у листах, публіцистичних статтях, щоденниках функціонують саме оніми, тому що ці тексти створені з метою автора розповісти про події свого життя, висловити свою точку зору на ту або іншу громадську, філософську або наукову проблему. На думку Л. Л. Шестакової, в методах лексикографування онімної лексики мови письменника напрацьовано два підходи: «[...] в першому випадку власні назви розглядають на рівних формальних та функціональних підставах з іншими одиницями описуваного тексту (корпусу текстів), у другому – як

специфічні одиниці, що утворюють в ньому окремих лексичний пласт» (Шестакова, 2012, с. 23).

Для створення словникової статті для поетонімів з прижиттєвих новел В. Стефаніка вважаємо за необхідне використовувати суцільну вибірку (збір всіх онімних одиниць і контекстів їх вживань) і методи компонентного (опис інформації про власну назву) і контекстного (опис функціонування поетоніму в конкретних контекстах) аналізів. Підготовча робота заснована на системному і функціональному підходах. Поетонім повинен не лише фіксувати вжиток власних імен в художніх текстах, а й показувати відносини між одиницями онімного обширу мови письменника, містити інформацію про варіанти онімного найменування одного і того ж об'єкта художнього світу. Тому умовно інформацію, відображену в словниковій статті до онімної одиниці в мові письменника, можна розділити на лінгвістичну, літературознавчу і літературно-ономастичну (поетонімологічну). Словник поетонімів вважаємо одним з етапів роботи над словником мови письменника. При цьому він може бути виданий і окремою книгою, що складається з основної частини (власне словника) і покажчика імен.

Лексеми даного типу у новелах Василя Стефаніка не є чисельними. Як зазначав ще І. Ковалик, який першим звернувся до питання методики та техніки створення особових назв у новелах письменника, «назви деяких героїв узяті з безпосереднього життя його дієвих осіб» (Ковалик, 2008, с. 409). Відповідно кількісно переважають антропоніми – тільки імена, зрідка прізвища чи повне ім'я та прізвище. Усі онімні одиниці аналізованого корпусу прижиттєвих новел відповідно до розряду денотатів, які вони номінують, можна класифікувати на (із вказівкою на загальну кількість вживань леми):

- антропоніми (імена та прізвища, прізвиська людей: *Іван, Проць, Гриць, Марія, Шевченко, Антонів, Верижиха, Косминка*) – 715; серед яких виокремлюємо:
 - ксеноетноніми (всі номінування будь-яким народом інших народів: *австріяк, москаль, москалі, німець, поляк, лях, жид*) – 78;
 - андроніми (особова назва жінки по імені чоловіка: *Томиха, Лесиха, Семениха, Митриха* та ін.) – 20;
 - клички тварин (*Босак, Звіздочолий*) – 2;
 - теоніми (найменування божества: *Бог, Богородиця, Матір Божя*) – 133;
 - топоніми (географічні назви: *Австрія, Відень, Грушева, Канада, Пешт, Польща, Україна*) – 41;
 - хрононіми (найменування календарно-обрядових свят: *Великдень, Різдво, Святий вечір*) – 10.

Отже, усі оніми увійдуть у загальний словниковий реєстр лексики новел В. Стефаніка з відповідними примітками чи коментарями, одразу біля лексеми вказуємо кількість вживань в усіх новелах. Стосовно типу тлумачення (у контексті сигніфікативного, або семантичного, складника), то воно має констатувальний характер, а серед способів подання тлумачення переважним є вербальне, контактне (предикативне), рідше – дистактне (відсильне). Цитування беремо з творів, розміщених у ювілейному виданні 1933 року та трьох новелах, які у нього не ввійшли, тому, на нашу думку, буде достатнім вказати назву новели та сторінки у виданні, де воно вжите (Стефанік, 1933). Стосовно словоформ, то тут використовуємо формат словопоказчика із вказуванням, яка саме словоформа буде проілюстрована. Вони подані окремо в кінці відповідної статті у форматі: словоформа жирним шрифтом маленькими літерами, покликання на новелу та сторінку з вказівкою на кількість вживань – у дужках. Наприклад,

АВСТРИЯ (1) *ім., власна назва, топонім.* Коротка назва Австро-Угорщини – дуалістичної монархії, яка існувала протягом 1868-1918 рр. Не перечу вам, газдо, що за Австрією так було, але в нас буде інакше. (Воєнні Шкоди: 192).

АВСТРИЯК (1) *ім., чол. розм., заст.* Народ, що становить основну частину населення Австрії, у В. Стефаніка – Австро-Угорщини. *Та пара коний, та віз ще на початку війни австрияки взяли, коні з возом тисячу корон.* (Воєнні шкоди: 193).

ЛЯХ (1) *ім., чол. ксеноетнонім див. ПОЛЯК.* Пішла моя Настя ні с'як, ні так, пішла по жидах, а Марія, аді, помандрувала з отим ляхом. (Палій: 136).

ПРОЦЬ (9) *чол. ім'я, пох. від Прокіп.* Проць закашлявся, аж посинів. (У Корчмі: 41).

Проць (У Корчмі: 40 (4), 41 (2), 42 (2)), **Проця** (У Корчмі: 40 (1)).

Проаналізуємо взаємозв'язок імені персонажа новели та сюжетної лінії твору на прикладі імені Проць та його етимології. За даними словника-довідника «Власні імена людей», ім'я Проць може походити із грецької та означати «вихоплений із піхов, оголений, який схопив меч за рукоятку; за іншим тлумаченням – який досяг великих успіхів» (Скрипник, 1996, с. 9). Порівняння такого пояснення походження імені головного героя новели «У корчмі» дає підстави вважати, що сам персонаж не відповідає таким характеристикам. Адже у новелі показано як двоє газдів – Проць та Іван – пили у корчмі, а Іван учив Проця бути паном жінці, бо вона його била. Наприкінці новели Проць ніби уже й наважився провчити жінку, ішов додому, горланивши на все село, проте «Як доходив до хати, то замовкав, а на воротах гет затих» (У корчмі: 42). Бачимо, що ім'я головного героя (як людини, що всього досягає) дисонує із фактичною відсутністю сильного характеру персонажа новели.

Висновки. Подальше ґрунтовне вивчення онімного простору письмового доробку В. Стефаніка з допомогою описового методу, стилістичного, кількісного (для встановлення кількості слововживань), контрастивного (для зіставлення онімних просторів творів різних авторів) та етимологічного аналізу тощо, є **перспективним** напрямком для опрацювання не лише художньої спадщини новеліста.

Бібліографічний список

- Бук, С. Н., 2012. Онімний простір роману Івана Франка Перехресні стежки. *Λογος όνομαστικη*, 4, с. 68–76.
- Данчевська, Ю. О., 2013. Мова творів В. С. Стефаніка : сучасний стан та перспективи дослідження. *Людина. Комп'ютер. Комунікація*, с. 44–46.
- Ільченко, І. І. та Ісачук, Н. В., 2019. Оніми – показники історико-художнього хронотопу збірки В. Чабаненка «Савур-могила». *Вісник Маріупольського державного університету. Сер. : Філологія*, 20, с. 175–182. DOI : 10.34079/2226-3055-2019-12-20-175-182
- Калинкін, В. М., 2016. Прологомени к аксиоматике и постулатам поэтонимологии. В : А. М. Мезенко, ред. *Региональная ономастика: проблемы и перспективы исследования: сборник научных статей Международной научной конференции, Витебск, 18-19 февраля 2016 г.* Витебск : Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, с. 243–246.
- Карпенко, О. Ю., 2000. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Записки з ономастики*, 4, с. 68–74.
- Ковалик, І. І., 2008. Стефанікове назовництво. Методика й техніка назовництва в творах Стефаніка. В : Ковалик, І. І. *Питання українського і слов'янського мовознавства.*

- Львів; Івано-Франківськ : Львівський національний університет ім. І. Франка, Ч. II, с. 408–411.
- Купчинська, З. О., 2019. Львівська ономастична школа : етапи становлення і перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 71 (1), с. 3–78. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10273>
- Олексенко, В. П., 2011. Функційно-семантичні особливості онімів у драматичних творах М. Куліша. *Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника*. Серія : Філологія, 29–31, с. 332–340.
- Сколотдра-Шепітко, О., 2019. Літературно-художня антропонімія Франкової прози як об'єкт ідіолектної лексикографії. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 71, с. 280–291. DOI : <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10336>
- Скрипник, Л. та Дзятківська, Н., 1996. *Власні імена людей*. 2-ге вид. Київ : Наукова думка.
- Стефанік, В., 1933. *Твори*. Львів : З друкарні Видавничої Спілки «Діло».
- Шестакова, Л. Л., 2012. *Русская авторская лексикография: теория, история, современность*. Доктор наук. Автореферат. Институт русского языка им. В. В. Виноградова РАН. Москва.
- Янчура, Д., 2018. Ономастичні школи в Україні. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, VI, с. 45–52. DOI : <https://doi.org/10.14746/sup.2018.6.05>

References

- Buk, S. N., 2012. Onimnyi prostir romanu Ivana Franka Perekhresni stezhky [Proper-name space of Perekhresni Stezhky (the cross-paths), a novel by Ivan Franko]. *Logos onomastiki*, 4, pp. 68–76. (in Ukrainian).
- Danchevska, Yu. O., 2013. Mova tvoriv V. S. Stefanyka : suchasnyi stan ta perspektyvy doslidzhennia [Language of V. S. Stefanyk's short stories : contemporaneity and prospects]. *Liudyna. Kompiuter. Komunikaitsiia*, pp. 44–46. (in Ukrainian).
- Ilchenko, I. and Isachuk, N., 2019. Onimy – pokaznyky istoryko-khudozhnoho khronotopu zbirky V. Chabanenka «Savur-mohyla» [Onyms – indicators of the historical-artistic chronotop of V. Chabanenko's collection «Savur-moghila»]. *Vіsник Mariupolskogo deržavnogo unіversitetu. Seriâ : Filologiâ*, 20, pp. 175–182. DOI : 10.34079/2226-3055-2019-12-20-175-182 (in Ukrainian).
- Janczura, D., 2018. Onomastychni shkoly v Ukraini [Onomastic schools in Ukraine]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, VI, pp. 45–52. DOI : <https://doi.org/10.14746/sup.2018.6.05> (in Ukrainian).
- Kalinkin, V. M., 2016. Prolehomeny k aksiomatike i postulatam poetonomolohii [Prolegomenon to axiomatics and postulates of poetonymology]. In : A. M. Mezenko, ed. *Regional Onomastics : Problems and Research Prospects* : collected works of the International Scientific conference, Vitebsk, 18-19 February 2016. Vitebsk : Vitebsk State University named after P. M. Masherov, pp. 243–246. (in Russian).
- Karpenko, O. Yu., 2000. Pro literaturnu onomastyku ta yiyi funktsionalne navantazhennia [Literary onomastics and its functional role]. *Opera in onomastica*, 4, pp. 68–74. (in Ukrainian).
- Kovalyk, I. I., 2008. Stefanykove nazovnytstvo. Metodyka y tekhnika nazovnytstva v tvorakh Stefanyka [V. Stefanyk's naming. Process and technique in V. Stefanyk's short stories]. In : Kovalyk, I. I. *Pytannia ukraïnskoho i slovianskoho movoznavstva [Questions of Ukrainian and Slavic linguistics]*. Lviv ; Ivano-Frankivsk : Ivan Franko National University of Lviv. Part II, pp. 408–411. (in Ukrainian).

- Kupchynska, Z. O., 2019. Lvivska onomastyczna shkola : etapy stanovlennia i perspektyvy rozvytku [Lviv onomastic school : stages of becoming and prospects of development]. *Visnyk of the Lviv University. Series Philology*, 71 (1), pp. 3–78. (in Ukrainian). DOI : <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10273>
- Oleksenko, V. P., 2011. Funktsiino-semantychni osoblyvosti onimiv u dramatychnykh tvorakh M. Kulisha [Functional-Semantic Onyms Peculiarities in the Works of M. Kulish]. *Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu im. V. Stefanyka. Seriiia : Filolohiia*, 29–31, pp. 332–340. (in Ukrainian).
- Shestakova, L. L., 2012. *Russkaya avtorskaya leksikografiya : teoriya, istoriya, sovremennost* [Russian author's lexicography : theory, history, contemporaneity]. PhD. Abstract. Institut russkogo yazyka im. V. V. Vinogradova RAN. Moskva. (in Russian).
- Skolozdra-Shepitko, O., 2019. Literaturno-khudozhnia antroponimiia Frankovoi prozy yak ob'iekt idiolektnoi leksykohrafii [Literary and artistic anthroponyms in Franko's prose as an object of idiolect lexicography]. *Visnyk of the Lviv University. Series Philology*, 71, pp. 280–291. DOI : <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10336> (in Ukrainian).
- Skrypnyk, L. and Dziatkivska, N., 1996. *Vlasni imena liudei* [Proper names of people]. 2nd ed. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian).
- Stefanyk, V., 1933. *Tvory* [Literary works]. Lviv : Z drukarni Vydavnychoi Spilky "Dilo".
Стаття надійшла до редакції 19.04.2021.

Yu. Kalymon

LEXICOGRAPHIC ASPECTS OF ONOMASTICON IN SHORT STORIES BY VASYL STEFANIK

The article describes the variety of onomastic lexical units in Vasyl Stefanyk's short stories, published during his lifetime. We suggest a method of their lexicographic description, explain the relationship between onomastic lexical units and the character in the literary text. The text corpus of V. Stefanyk's life short stories makes it possible to single out and classify onomastic vocabulary, its quantitative characteristics.

The study of onomastics in literary works by Ukrainian scientists has begun actively at the end of the previous century. Representatives of Ukrainian scientific onomastic schools are dedicating their work to this area of onomastics. The relevance of our study is determined by the need for a detailed analysis of literary onomastics of short stories by V. Stefanyk, for it has never been thoroughly studied so far and can be treated as one of the components of the language dictionary of the author's short stories.

To create a dictionary entry of such a type, we consider it necessary to use a complete sample of the short stories to collect all onomastic units and contexts of their use, and methods of component and contextual analysis. Preparatory work is based on systemic and functional approaches. This dictionary should not only record the use of proper names in literary texts, but also show the connection between them, contain information about their variants. Therefore, the information reflected in the dictionary entry of the literary onomastic unit should be linguistic, literary, and literary-onomastic.

Words of this type in Vasyl Stefanyk's short stories are not numerous. Accordingly, anthroponyms predominate and are more diverse, the rest are much less numerous (theonyms, chrononym, toponyms). All of them are to be included in the general dictionary register of the vocabulary of V. Stefanyk's short stories with the corresponding notes or comments. Next to the lemma we indicate the number of uses in all short stories. Regarding the type of definition, it is declaratory and mainly predicative, rarely – referencing. We provide quotations from the works published in the jubilee edition (1933) and three short stories that were not included in it, so, in our opinion, it will be sufficient to indicate the title of the short

story and the page in the edition where it was used. As for the word forms, we use the format of a word index, where each form is presented separately at the end of the relevant main vocabulary entry with the indication of number of uses the title of the short story and the page in the edition where it was used.

Further thorough study of onomasticon in V. Stefanyk's written works using descriptive, stylistic, quantitative methods, contrastive and etymological analysis is needed.

Key words: *onym, poetonym, lexicography, dictionary entry, writer's onymography.*

УДК 811.111'42:659.1

А. В. Косенко

В. О. Тодер

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Статтю присвячено дослідженню лінгвістичних особливостей англomовних рекламних текстів та аналізу трансформацій при перекладі. У роботі розглянуто загальні характеристики рекламних текстів та проаналізовано використання лексичних та стилістичних засобів при перекладі. У даній роботі також розглядаються лінгвістичні особливості сучасного англomовного рекламного слогана, оскільки багато в чому саме вони пояснюють різноманітність слоганів і принципи їх формування. Крім того, актуальність дослідження полягає в тому, що в даний час реклама – це не просто процес товарообміну, а й фактор впливу на свідомість людей, що змінює їх звичайний спосіб життя. Наукова новизна полягає у виявленні мовно-стилістичних особливостей англomовних рекламних слоганів, а також прийомів їх перекладу.

Ключові слова: *реклама, рекламний текст, переклад, лінгвістичні особливості, стилістичні особливості, перекладацькі трансформації, рекламний слоган, лексико – семантичні одиниці.*

DOI 10.34079/2226-3055-2021-14-24-95-100

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В сучасному житті, реклама є невіддільною частиною нашого повсякденного життя і культури. Рекламні тексти, як способи певного комунікативного впливу на членів культурно-мовної спільноти, є об'єктами лінгвістичних, психолінгвістичних і соціолінгвістичних досліджень. Як один з функціональних інструментів економіки, рекламний текст має величезну силу психологічного впливу на адресата (Красулина, 2006). Сучасна реклама відображає всі радикальні зміни в інформаційних технологіях і засобах масової інформації, в соціальних і економічних відносинах, в існуючому на даний момент розумінні культури, законів, суспільного ладу і ролі людини в ньому (Морозова, 1998).

Розглянувши лінгвостилістичні особливості рекламних текстів, слід зазначити, що реклама відрізняється різноманітністю форм, що у свою чергу є одним з факторів, що обумовлюють її широке застосування в різних областях людської діяльності від комерційної сфери до соціальної. При цьому переклад реклами на відміну від перекладу художньої літератури відрізняється за формою, мовними засобами та вираженим комунікативним напрямком (Николенко и Гулакова, 2004).